

materia & forma composita, nec in materia existentes, sicut formae materiales, quod propter hoc divinam simplicitati adaequantur.

1. Invenitur enim in eis aliqua compositio, ex eo quod non est idem in eis esse, & quod est. Si enim esse est subsistens, nihil praeter ipsum esse ei adjungitur, quia etiam in his quorum esse non esset subsistens, quod inest existenti praeter esse ejus, est quidem existenti unitum, non autem est unum cum esse ejus nisi per accidens, in quantum est unum subjectum habens esse, & id quod est praeter esse; sicut patet quod Sorti praeter suum esse substantiale, inest album, quod quidem diversum est ab ejus esse substantiali: non enim est idem esse Sortem, & esse album, nisi per accidens. Si igitur non sit esse in aliqua substantia, non remanebit aliquis modus in quo possit ei uniri illud quod est praeter esse. Esse autem, in quantum est esse, non potest esse diversum; potest autem diversificari per aliquid quod est praeter esse, sicut esse lapidis est aliud ab esse hominis. Illud igitur quod est subsistens, non potest esse nisi unum tantum. Ostensum est autem Lib. I. cap. XXI. & XLII. quod Deus est suum esse subsistens. Nihil igitur aliud praeter ipsum potest esse suum esse: oportet igitur in omni substantia quae est praeter ipsum, aliud esse ipsam substantiam, & aliud ejus esse.

2. Amplius. Natura communis, si separata intelligatur, non potest esse nisi una; quamvis habentes naturam illam plures possint inveniri: si enim natura animalis per se separata subsisteret, non haberet ea quae sunt hominis, vel quae sunt bovis: jam enim non esset animal tantum, sed homo, vel bos. Remotis autem differentis constitutivis specierum, remanet natura generis indivisa: quia eadem differentiae quae sunt constitutivae specierum, sunt divisa generis. Sic igitur si hoc ipsum quod est esse, sit commune, sicut genus esse separatum per se subsistens, non potest esse nisi unum; si vero non dividatur differentis sicut genus, sed per hoc quod est hujus vel illius esse, jam hoc magis est verum quod non potest esse per se existens nisi unum. Relinquitur igitur quod cum Deus sit esse subsistens, nihil aliud praeter ipsum est suum esse.

3. Adhuc. Impossibile est quod sit duplex esse omnino infinitum: esse enim quod omnino est infinitum, omnem perfectionem essendi comprehendit; & sic si duobus talis adesset infinitas, non inveniretur quo unum ab altero differret. Esse autem subsistens oportet esse infinitum, quia non terminatur aliquo recipiente. Impossibile est igitur esse aliquod esse subsistens praeter primum.

4. Item. Si sit aliquod esse per se subsistens, nihil competit ei nisi quod est entis in quantum est ens: quod enim dicitur de aliquo, non in quantum hujusmodi, non convenit ei nisi per accidens ratione subjecti: unde si separatim a subjecto ponatur, nullo modo ei competit. Esse autem ab alio causatum non competit entis in quantum est ens: alias omne ens esset ab alio causatum, & sic oporteret procedere in infinitum in causis, quod est impossibile, ut supra cap. XIII. I. Lib. ostensum est. Illud igitur esse quod est ens subsistens, oportet quod sit non causatum: nullum igitur ens causatum, est suum esse.

5. Amplius. Substantia uniuscujusque est ens per se, & non per aliud: unde esse lucidum actu non est de substantia aeris, quia est ei per aliud. Sed cuilibet rei creatae suum esse est ei per aliud, alias

non esset creatum. Nullius igitur substantiae creatae suum esse est sua substantia.

6. Item. Cum omne agens agat in quantum est actu; primo agenti, quod est perfectissimum, competit esse in actu, perfectissimo modo. Tanto autem aliquid est perfectius in actu, quanto talis actus est in via generationis posterior: actus enim est tempore potentia posterior in uno & eodem, quod de potentia ad actum procedit: perfectius est quoque in actu quod est ipse actus, quam quod est habens actum, hoc enim propter illud actus est. His ergo positis, constat ex supra I. Lib. cap. XIII. & XV. & XXI. hujus, ostensis, quod Deus solus est primum agens. Sibi ergo soli competit esse in actu perfectissimo modo; ut scilicet sit ipse actus perfectissimus. Hoc autem est esse ad quod generatio, & omnis motus terminatur: omnis enim forma, & actus est in potentia antequam esse acquirat. Solum igitur Deo competit quod sit ipsum esse, sicut soli competit quod sit primum agens.

7. Amplius. Ipsum esse competit primo agenti secundum propriam naturam: esse enim Dei est ejus substantia, ut cap. XXI. I. Lib. ostensum est. Quod autem competit alicui secundum propriam naturam suam, non convenit aliis nisi per modum participationis, sicut calor aliis corporibus ab igne. Ipsum igitur esse competit omnibus aliis a primo agente per participationem quamdam. Quod autem competit alicui per participationem, non est substantia ejus. Impossibile est igitur quod substantia alterius entis, praeter agens primum, sit ipsum esse. Hinc est quod Exod. I. I. proprium nomen Dei ponitur esse *Qui est*, quia ejus solius proprium est quod sua substantia non sit aliud quam suum esse.

CAPUT LIV.

Quod in substantiis intellectualibus creatis est actus, & potentia.

EX hoc autem evidenter apparet quod in substantiis intellectualibus creatis est compositio actus & potentiae.

1. In quocumque enim inveniantur aliqua duo, quorum unum est complementum alterius, proportio unius ad alterum est sicut proportio potentiae ad actum; nihil enim completur nisi per proprium actum. In substantia autem intellectuali creata inveniantur duo, scilicet substantia ipsa, & esse ejus quod non est ipsa substantia, ut ostensum est cap. praeced. ipsum autem esse est complementum substantiae existentis, unumquodque enim actu est per hoc quod esse habet. Relinquitur igitur quod in quolibet praedictarum substantiarum sit compositio actus & potentiae.

2. Amplius. Quod inest alicui ab agente, oportet esse actum ejus, agentis enim est facere aliquid actu. Ostensum est autem supra cap. XV. quod omnes aliae substantiae habent esse a primo agente; & per hoc ipsae substantiae creatae sunt quod esse ab alio habent. Ipsum igitur esse inest substantiis creatis ut quidam actus earum. Id autem cui actus inest, potentia est: nam actus, in quantum hujusmodi, ad potentiam refertur. In quolibet igitur substantia creata est potentia, & actus.

3. Item. Omne participans aliquid, comparatur ad ipsum quod participatur, ut potentia ad actum; per id enim quod participatur, fit participans actualis. Ostensum est autem supra Lib. I. cap. XXI. & cap. praeced. hujus, quod solus Deus est essen-

tialiter ens, omnia autem alia participant ipsum esse. Comparatur igitur substantia omnis creata ad suum esse sicut potentia ad actum.

4. Praeterea. Assimilatio alicujus ad causam agentem fit per actum: agens enim agit sibi simile in quantum est actu. Assimilatio autem cujuslibet substantiae creatae ad Deum est per ipsum esse, ut supra cap. XV. & praeced. ostensum est. Ipsum igitur esse comparatur ad omnes substantias creatas sicut actus earum: ex quo relinquitur quod in quolibet substantia creata sit compositio actus & potentiae.

CAPUT LIV.

Quod non est idem compositio ex materia & forma, & ex substantia & esse.

I. Part. quast. I. art. I.

NON est autem ejusdem rationis compositio ex materia & forma, & ex substantia & esse, quamvis utraque sit ex potentia & actu.

1. Primum quidem, quia materia non est ipsa substantia rei: nam sequeretur omnes formas esse accidentia, sicut antiqui Naturales opinabantur; sed materia est pars substantiae.

2. Secundo autem quia ipsum esse non est proprius actus materiae, sed substantiae totius; ejus enim actus est esse, de quo possumus dicere quod sit. Esse autem non dicitur de materia, sed de toto: unde materia non potest dici quod est, sed ipsa substantia est id quod est.

3. Tertio quia nec forma est ipsum esse; sed se habent secundum ordinem: comparatur enim forma ad ipsum esse sicut lux ad lucem, vel albedo ad album esse. Deinde quia ad ipsam etiam formam comparatur ipsum esse ut actus: per hoc enim in compositis ex materia & forma, forma dicitur esse principium essendi, quia est complementum substantiae, cujus actus est ipsum esse; sicut diaphanum est aeri principium lucendi, quia facit eum proprium subjectum luminis. Unde in compositis ex materia & forma, nec materia, nec forma potest dici ipsum quod est, nec etiam ipsum esse; forma tamen potest dici quod est, secundum quod est essendi principium: ipsa autem tota substantia est ipsum quod est; & ipsum esse est quo substantia denominatur ens. In substantiis autem intellectualibus, quae non sunt ex materia & forma compositae, ut ostensum est cap. L. & LI. sed in eis ipsa forma est substantia subsistens, forma est quod est; ipsum autem esse est actus, & quo est: & propter hoc in eis est unica tantum compositio actus & potentiae, quae scilicet est ex substantia & esse, quae a quibusdam dicitur ex quod est & esse, vel ex quod est & quo est. In substantiis autem compositis ex materia & forma est duplex compositio actus & potentiae: prima quidem ipsius substantiae, quae componitur ex materia & forma; secunda vero ex ipsa substantia jam composita, & esse; quae etiam potest dici ex quod est & esse; vel ex quod est & quo est. Sic igitur patet quod compositio actus & potentiae est in plus quam compositio formae & materiae: unde materia, & forma dividunt substantiam materialem; potentia autem, & actus dividunt ens commune: & propter hoc quaecumque quidem consequuntur potentiam, & actum, in quantum hujusmodi, sunt communia substantiis materialibus, & immaterialibus creatis, sicut recipere, & recipi, perficere, & perfici; quaecumque vero

sunt propria materiae & formae, in quantum hujusmodi, sicut generari, & corrumpi, & alia hujusmodi, haec sunt propria substantiarum materialium, & nullo modo conveniunt substantiis immaterialibus creatis.

CAPUT LV.

Quod substantiae intellectuales sunt incorruptibiles.

I. Part. quast. I. art. 5.

EX hoc autem aperte ostenditur quod non omnis substantia intellectualis est incorruptibilis.

1. Omnis enim corruptio est per separationem formae a materia; simplex quidem corruptio per separationem formae substantialis; corruptio autem secundum quid per separationem formae accidentalis: forma enim manente, oportet rem esse: per formam enim substantia fit proprium susceptivum ejus quod est esse. Ubi autem non est compositio formae & materiae, ibi non potest esse separatio earumdem. Igitur nec corruptio. Ostensum est autem cap. L. quod nulla substantia intellectualis est composita ex materia & forma. Nulla igitur substantia intellectualis est corruptibilis.

2. Amplius. Quod per se alicui competit, de necessitate, & semper, & inseparabiliter ei inest, sicut rotundum per se quidem inest circulo, per accidens autem aeri: unde aë quidem fieri non rotundum, est possibile, circulum autem non esse rotundum, est impossibile. Esse autem per se consequitur ad formam, per se enim dicimus quod secundum ipsum; unumquodque autem habet esse secundum quod habet formam. Substantiae igitur ipsae quae non sunt formae, possunt privari esse secundum quod amittunt formam; sicut aë privatur rotunditate, secundum quod desinit esse circulare: substantiae vero quae sunt ipsae formae, numquam possunt privari esse; sicut si aliqua substantia esset circulus, numquam posset fieri non rotunda. Ostensum est autem supra cap. L. quod substantiae intellectuales sunt ipsae formae subsistentes. Impossibile est igitur quod ipsae esse desinant: sunt, igitur incorruptibiles.

3. Adhuc. In omni corruptione remoto actu manet potentia: non enim corrumpitur aliquid in omnino non ens, sicut nec generatur aliquid est ex omnino non ente. In substantiis autem intellectualibus, ut ostensum est cap. LIII. actus est ipsum esse; ipsa autem substantia est sicut potentia. Si igitur substantia intellectualis corrumpatur, remanebit post suam corruptionem; quod est omnino impossibile. Omnis igitur substantia intellectualis est incorruptibilis.

4. Item. In omni quod corrumpitur, oportet quod sit potentia ad non esse. Si quid igitur est in quo non est potentia ad non esse, hoc non potest esse corruptibile. In substantia autem intellectuali non est potentia ad non esse. Manifestum est enim ex dictis cap. praeced. quod substantia completa est proprium susceptivum ipsius esse. Proprium autem susceptivum alicujus actus ita comparatur ut potentia ad actum illum, quod nullo modo est in potentia ad oppositum; sicut ignis ita comparatur ad calorem ut potentia ad actum, quod nullo modo est in potentia ad frigus: unde nec in ipsis substantiis corporalibus est potentia ad non esse completa nisi ratione materiae; in substantiis autem intellectualibus non est materia, sed ipsae sunt substantiae completae simplices. Igitur in eis non est potentia ad non esse: sunt igitur incorruptibiles.

5. Præterea. In quibuscumque est compositio potentia & actus, id quod tenet locum primæ potentia, sive primi subjecti, est incorruptibile: unde etiam in substantiis corruptibilibus materia prima est incorruptibilis. Sed in substantiis intellectualibus id quod tenet locum potentia primæ, & subjecti, est ipsa earum substantia completa. Igitur substantia ipsa est incorruptibilis. Nihil autem est corruptibile nisi per hoc quod sua substantia corrumpitur. Igitur omnes intellectuales naturæ sunt incorruptibiles.

6. Amplius. Omne quod corrumpitur, vel corrumpitur per se, vel per accidens. Substantiæ autem intellectuales non possunt per se corrumpi: omnis enim corruptio est a contrario: agens enim, cum agat secundum quod est actu, semper agendo ducit ad aliquod esse actu: unde si per huiusmodi esse actu aliquid corrumpatur desinens esse actu, oportet quod hoc contingat per contrarietatem eorum ad invicem: nam contraria sunt quæ invicem se expellunt, & propter hoc oportet omne quod corrumpitur per se, vel habere contrarium, vel esse ex contrariis compositum. Neutrum autem horum substantiis intellectualibus convenit: cuius signum est quod in intellectu ea etiam quæ secundum suam naturam sunt contraria, desinunt esse contraria: album enim, & nigrum in intellectu non sunt contraria, non enim se expellunt, immo magis se consequuntur: per intellectum enim unius eorum intelligitur aliud. Substantiæ igitur intellectuales non sunt corruptibiles per se. Similiter autem neque per accidens: sic enim corrumpuntur accidentia, & formæ non subsistentes. Ostensum est autem supra cap. LI. quod substantiæ intellectuales sunt subsistentes. Sunt igitur omnino incorruptibiles.

7. Adhuc. Corruptio est mutatio quædam, quam oportet esse terminum motus, ut in *Physicis* Lib. V. text. comm. VII. probatum est: unde oportet quod omne quod corrumpitur, moveatur. Ostensum est autem in naturalibus VI. *Physic.* text. comment. xxxvi. quod omne quod movetur, est corpus. Oportet igitur omne quod corrumpitur, esse corpus, si per se corrumpatur; vel aliquam formam, seu virtutem corporis a corpore dependentem, si corrumpatur per accidens. Substantiæ autem intellectuales non sunt corpora, neque virtutes, seu formæ a corpore dependentes. Ergo neque per se, neque per accidens corrumpuntur. Sunt igitur omnino incorruptibiles.

8. Item. Omne quod corrumpitur, corrumpitur per hoc quod aliquid patitur: nam & ipsum corruptum est quoddam pati. Nulla autem substantia intellectualis potest pati tali passione quæ ducat ad corruptionem: nam pati recipere quoddam est; quod autem recipitur a substantia intellectuali, oportet quod recipiatur in eo per modum ipsius, scilicet intelligibiliter: quod vero sic in substantia intellectuali recipitur, est perficiens substantiam intellectualem, & non corrumpens eam: intelligibile enim est perfectio intelligentis. Substantia igitur intelligens est incorruptibilis.

9. Præterea. Sicut sensibile est objectum sensus, ita intelligibile est objectum intellectus. Sensus autem propria corruptione non corrumpitur nisi per excellentiam sui objecti, sicut visus a valde fulgidis, & auditus a sonis fortibus, & sic de aliis. Dico autem propria corruptione, quia sensus corrumpitur etiam per accidens propter corruptionem subjecti; qui tamen modus corruptionis non potest accidere intellectui, cum non sit actus corporis ullius, quasi a corpore dependens, ut supra cap. XLIX. ostensum est.

Pater autem quod nec corrumpitur per excellentiam sui objecti: quia qui intelligit valde intelligibilia, non minus intelligit minus intelligibilia, sed magis. Intellectus igitur nullo modo est corruptibilis.

10. Amplius. Intelligibile est propria perfectio intellectus: unde intellectus in actu, & intelligibile in actu, sunt unum. Quod igitur convenit intelligibili, in quantum est intelligibile, oportet convenire intellectui in quantum huiusmodi: quia perfectio, & perfectibile sunt unius generis. Intelligibile autem, in quantum est intelligibile, est necessarium, & incorruptibile: necessaria enim perfecte sunt intellectu cognoscibilia; contingentia vero, in quantum huiusmodi, non nisi deficienter, habetur enim de eis non scientia, sed opinio: unde & corruptibilia intellectus scientiam habet, secundum quod sunt incorruptibilia, in quantum scilicet sunt universalis. Oportet igitur intellectum esse incorruptibilem.

11. Adhuc. Unumquodque perficitur secundum modum suæ substantiæ. Ex modo igitur perfectio alicuius rei potest accipi modus substantiæ ipsius. Intellectus autem non perficitur per motum, sed per hoc quod est extra motum existens: perficitur enim secundum intellectivam animam scientiam, & prudentiam, sedatis permutationibus, & corporalibus affectionibus, ut patet per Philosophum in VII. *Physic.* text. comm. XXI. Modus igitur substantiæ intelligentis est quod esse suum sit supra motum, & per consequens supra tempus. Esse autem cuiuslibet rei corruptibilis subiacet motui, & tempori. Impossibile est igitur substantiam intelligentem esse corruptibilem.

12. Præterea. Impossibile est naturæ desiderium esse inane, natura enim nihil facit frustra. Sed quodlibet intelligens naturaliter desiderat esse perpetuum, non solum ut perpetuetur esse secundum speciem, sed etiam secundum individuum: quod sic patet. Naturalis enim appetitus quibusdam quidem inest ex apprehensione, sicut lupus naturaliter desiderat percisionem animalium, de quibus pascitur, & homo naturaliter desiderat felicitatem; quibusdam vero absque apprehensione ex sola inclinatione naturalium principiorum, qui naturalis appetitus in quibusdam dicitur, sicut grave appetit esse deorsum. Utrouque autem modo est in rebus naturale desiderium essendi: cuius signum est quia & ea quæ cognitione carent, resistunt corruptentibus secundum virtutem suorum principiorum naturalium, & ea quæ cognitionem habent, resistunt eisdem secundum modum suæ cognitionis. Illa igitur cognitione carentia, quorum principii inest virtus ad conservandum esse perpetuum, ita quod maneat semper eadem secundum numerum, naturaliter appetunt esse perpetuum etiam secundum idem numero. Quorum autem principia non habent ad hoc virtutem, sed solum ad conservandum esse perpetuum secundum idem specie, sic naturaliter appetunt perpetuitatem. Hanc igitur differentiam oportet in his inveniri quibus desiderium essendi cum cognitione inest, ut scilicet illa quæ non cognoscunt esse nisi ut nunc, desiderant esse ut nunc, non autem semper, quia esse sempiternum non apprehendunt; desiderant tamen esse speciei perpetuum absque cognitione: quia virtus generativa, quæ ad hoc deservit, præambula est, & non subjacens cognitioni: illa autem quæ ipsum esse perpetuum cognoscunt, & apprehendunt, desiderant ipsum naturali desiderio. Hoc autem convenit omnibus substantiis intellectualibus. Omnes igitur substantiæ intellectuales naturali desiderio appetunt esse perpetuum: er-

ergo impossibile est quod esse deficient.

13. Adhuc. Quæcumque incipiunt esse, & desinunt, per eandem potentiam habent utrumque, eadem enim est potentia ad esse, & non esse. Sed substantiæ intellectuales non potuerunt incipere esse nisi per potentiam primi agentis: non enim sunt ex materia quæ potuerit præfuisse, ut cap. xxx. ostensum est. Igitur nec est aliqua potentia ad non esse earum, nisi in primo agente, secundum quod potest non influere eis esse. Sed ex hac sola potentia nihil potest dici corruptibile: tum quia res dicuntur necessaria, & contingentes secundum potentiam quæ est in eis, & non secundum potentiam Dei, ut supra cap. xxx. ostensum est: tum etiam quia Deus, qui est institutor naturæ, non subtrahit rebus quod est proprium naturis earum. Ostensum est autem quod proprium naturis intellectualibus est quod sint perpetua, unde hoc eis a Deo non subtrahitur. Sunt igitur substantiæ intellectuales ex omni parte incorruptibiles.

Hinc est quod in Psalm. cXLV. *Laudate Dominum de cælis*, connumeratis Angelis, & cælestibus corporibus, subiungitur: *Stavit ea in æternum, & in seculum seculi*: per quod prædictorum perpetuitas designatur. Dionysius etiam in IV. cap. de divinis Nominibus dicit, quod *propter divinæ bonitatis radios substituerunt intelligibiles, & intellectuales substantiæ, & sunt, & vivunt, & habent vitam indeficientem, & immutabilem ab universa corruptione, & generatione, quod morte mundæ existentes, & elevatæ ab instabili, & fluxa variatione.*

CAPUT LVI.

Utrum substantia intellectualis possit uniri corpori, & per quem modum.

CUM autem supra cap. XLIX. & LI. ostensum sit, substantiam intellectualem non esse corpus, neque virtutem aliquam a corpore dependentem; restat investigandum, utrum aliqua substantia intellectualis corpori possit uniri. Est autem primo manifestum quod substantia intellectualis non potest corpori uniri per modum mixtionis.

1. Quæ enim miscentur, oportet ad invicem alterata esse: quod non contingit nisi in his quorum est materia eadem, & quæ possunt esse activa, & passiva ad invicem. Substantiæ autem intellectuales non communicant in materia cum corporalibus, sunt enim immateriales, ut supra cap. L. ostensum est. Non sunt igitur corpori miscibiles.

2. Adhuc. Quæ miscentur, mixtione jam facta, non manent actu, sed virtute tantum: nam si actu manerent, non esset mixtio, sed confusio tantum: unde corpus mixtum ex elementis nullum eorum est. Hoc autem impossibile est accidere substantiis intellectualibus, sunt enim (1) incorruptibiles, ut supra cap. LV. ostensum est. Non igitur potest substantia intellectualis uniri corpori per modum mixtionis.

Similiter autem patet quod substantia intellectualis non potest uniri corpori per modum contactus proprie sumpti. Tactus enim non nisi corporum est: sunt enim tangentia quorum ultima sunt simul; & puncta, vel lineæ, aut superficies, quæ sunt corporum ultima. Non igitur per modum contactus substantia intellectualis corpori uniri potest. Ex hoc autem relinquuntur quod neque continuatione, neque compositione, aut colligatione, ex substantia intellectuali & corpo-

re unum fieri possit: omnia enim hæc sine contactu fieri non possunt.

Est tamen quidam modus contactus quo substantia intellectualis corpori uniri potest: corpora enim naturalia tangendo se, alterant, & sic ad invicem ununtur non solum secundum ultima quantitatis, sed etiam secundum similitudinem qualitatis, aut formæ, dum alterans formam suam imprimit in alteratum: & quavis si considerentur solum ultima quantitatis, etiam oportet in omnibus mutuum esse tactum; tamen si attendatur ad actionem, & passionem, invenientur aliqua esse tangentia tantum, & aliqua tacta tantum: corpora enim cælestia tangunt quidem hoc modo elementaria corpora, in quantum ea alterant, non autem tanguntur ab eis, quia ab eis non patiuntur. Si igitur sint aliqua tangentia quæ in quantis ultimis non tangant, dicentur nihilominus tangere, in quantum agunt; secundum quem modum dicimus, quod contristans nos tangit. Hoc igitur modo tangendi possibile est uniri substantiam intellectualem corpori per contactum: agunt enim substantiæ intellectuales in corpora, & movent ea, cum sint immateriales, & magis in actu existentes; hic autem tactus non est quantitatis, sed virtutis: unde differt hic tactus a tacto corporeo in tribus.

Primo, quia hoc tactu id quod est indivisibile, potest tangere divisibile; quod in tactu corporeo non potest accidere: nam puncto non potest tangi nisi indivisibile aliquod; substantia autem intellectualis, quamvis sit indivisibilis, potest tangere quantitatem divisibilem, in quantum agit in ipsam. Alio enim modo est indivisibile punctum, & substantia intellectualis. Punctum quidem est sicut quantitatis terminus, & ideo habet solum determinatum in continuo, ultra quem porrigi non potest; substantia autem intellectualis est indivisibilis, quasi extra genus quantitatis existens; unde non determinatur ei indivisibile aliquid quantitatis ad tangendum.

Secundo, quia tactus quantitatis est solum secundum ultima; tactus autem virtutis est ad totum quod tangitur: sic enim tangitur secundum quod patitur, & movetur; hoc autem fit secundum quod est in potentia; potentia autem est secundum totum, & non secundum ultima tantum: unde totum tangitur.

Ex quo patet tertia differentia: quia in tactu quantitatis, qui fit secundum extrema, oportet esse tangens extrinsecum ei quod tangitur; & non potest (2) incidere per ipsum, sed impeditur ab eo; tactus autem virtutis, qui competit substantiis intellectualibus, cum sit ad intima, facit substantiam tangentem esse intra id quod tangitur, & incidemem per ipsam absque impedimento. Sic igitur substantia intellectualis potest corpori uniri per contactum virtutis. Quæ autem ununtur secundum talem contactum, non sunt unum simpliciter: sunt enim unum in agendo, & pariendo, quod non est esse unum simpliciter, sic enim dicitur esse unum quomodo & ens; esse autem agens non significat esse simpliciter, unde nec esse unum in agendo est esse unum simpliciter. Unum autem simpliciter, tripliciter dicitur, vel sicut indivisibile, vel sicut continuum, vel sicut quod est ratione unum. Ex substantia autem intellectuali, & corpore non potest fieri unum quod sit indivisibile, oportet enim illud esse compositum ex duobus; nec iterum quod sit continuum, quia partes continui quantæ sunt. Relinquitur igitur inquirendum, utrum ex substantia intellectuali, & corpore possit fieri unum.

N 2

(1) *Al.* incorporeales. (2) *Al.* incidere.

unum, sicut quod est ratione unum. Ex duobus autem permanentibus non fit ratione unum, nisi sicut ex forma substantiali, & materia: ex substantia enim, & accidente non fit ratione unum: non enim est eadem ratio hominis, & albi. Hoc igitur inquirendum relinquitur, utrum substantia intellectualis, corporis alicujus forma substantialis esse possit. Videtur autem rationabiliter considerantibus hoc esse impossibile.

1. Ex duabus enim substantiis actu existentibus non potest fieri aliquid unum: actus enim cujuslibet est id quo ab altero distinguitur. Substantia vero intellectualis est substantia actu existens, ut ex præmissis apparet; similiter autem & corpus. Non igitur potest aliquid unum fieri, ut videtur, ex substantia intellectuali, & corpore.

2. Adhuc. Forma, & materia in eodem genere continentur: omne enim genus per actum, & potentiam dividitur. Substantia autem intellectualis, & corpus sunt diversa genera. Non igitur videtur possibile unum esse formam alterius.

3. Amplius. Omne illud cuius esse est in materia, oportet esse materiale. Sed si substantia intellectualis est forma corporis, oportet quod esse ejus sit in materia corporali: non enim esse formæ est præter esse materiæ. Sequitur igitur quod substantia intellectualis non sit immaterialis, ut supra cap. l. ostensum est.

4. Item. Impossibile est id cuius esse est in corpore, esse à corpore separatum. Intellectus autem ostenditur à Physicis III. de Anima text. comm. vi. & xix. esse separatus à corpore, & quod neque est corpus, neque virtus in corpore. Non est igitur intellectualis substantia forma corporis, sic enim esse ejus esset in corpore.

5. Adhuc. Cujus esse est comune corpori, oportet & operationem communem esse: unumquodque enim agit, secundum quod est ens; nec virtus operativa rei potest esse sublimior quam ejus essentia, cum virtus essentia principia consequatur. Si autem substantia intellectualis sit forma corporis, oportet quod esse ejus sit sibi, & corpori commune: ex forma enim, & materia fit aliquid unum simpliciter, quod est secundum esse unum. Erit ergo & operatio substantia intellectualis communis corpori, & virtus ejus, virtus in corpore: quod ex præmissis patet esse impossibile.

CAPUT LVII.

Positio Platonis de unione animæ intellectualis ad corpus.

I. Part. quest. lxxvi. art. 1.

EX hoc autem, & similibus rationibus aliqui moti, & dixerunt, quod nulla substantia intellectualis potest esse forma corporis.

Sed quia huic positioni ipsa hominis natura contradicere videbatur, quia ex anima intellectuali, & corpore videtur esse compositus; excogitaverunt quasdam vias per quas naturam hominis salvarent.

1. Plato igitur in Alcibiade, & in Phedone posuit, & ejus sequaces, quod anima intellectualis non unitur corpori sicut forma materiæ, sed solum sicut motor mobili, dicens, animam esse in corpore, sicut nauta est in navi; & sic unio animæ & corporis non esset nisi per contactum virtutis, de quo supra cap. præced. dictum est.

Hoc autem videtur inconveniens. Secundum enim

prædictum contactum non fit aliquid unum simpliciter, ut cap. præced. ostensum est. Ex unione autem animæ & corporis fit homo. Relinquitur igitur quod homo non sit unum simpliciter, & per consequens nec ens simpliciter, sed ens per accidens.

Ad hoc autem evitandum Plato posuit quod homo non sit aliquid compositum ex anima & corpore, sed quod ipsa anima utens corpore sit homo; sicut Petrus non est aliquid compositum ex homine & indumento, sed homo utens indumento.

Hoc autem esse impossibile ostenditur. Animal enim, & homo sunt quedam sensibilia, & naturalia. Hoc autem non esset, si corpus, & ejus partes non essent de essentia hominis, & animalis, sed tota essentia utriusque esset anima secundum positionem prædictam cap. lvi. anima enim non est aliquid sensibile, neque materiale. Impossibile est igitur hominem, & animal esse animam utentem corpore, non autem aliquid ex anima & corpore compositum.

Item. Impossibile est quod eorum quæ sunt diversa secundum esse, sit operatio una. Dico autem operationem unam, non ex parte ejus in quod terminatur actio, sed secundum quod egreditur ab agente: multi enim trahentes navim, unam actionem faciunt ex parte operati; quod est unum, sed tamen ex parte trahentium sunt multæ actiones, quia sunt diversi impulsus ad trahendum: quum enim actio consequatur formam, & virtutem, oportet quod quorum sunt diversæ formæ, & virtutes, & actiones esse diversas. Quamvis autem animæ sit aliqua operatio propria, in qua non communicat corpus, sicut intelligere; sunt tamen aliquæ operationes communes sibi, & corpori, ut timere, & irasci, & sentire, & hujusmodi: hæc enim accidunt secundum aliquam transmutationem alicujus determinatæ partis corporis: ex quo patet quod simul sunt animæ, & corporis operationes. Oportet igitur ex anima & corpore unum fieri, & quod non sint secundum esse diversa.

Huic autem rationi secundum Platonis sententiam obviatur. Nihil enim inconveniens est moventis, & moti, quamvis secundum esse diversorum, esse eundem actum: nam motus est idem quod actus moventis, sicut à quo est, moti autem sicut in quo est. Sic igitur Plato posuit præmissas operationes esse animæ corporisque communes, ut videlicet sint animæ sicut moventis, & corporis sicut moti.

Sed hoc esse non potest: quia ut probat Philosophus in II. de Anima text. comm. li. sentire accidit in ipso moveri à sensibilibus exterioribus: unde non potest homo sentire absque exteriori sensibili, sicut non potest aliquid moveri absque movente. Organum igitur sensus movetur, & patitur in sentiendo, sed ab exteriori sensibili. Illud autem quod patitur est sensus: quod ex hoc patet, quia carentia sensu non patiuntur à sensibilibus tali modo passionis. Sensus igitur est virtus passiva ipsius organi. Anima igitur sensitiva non habet se in sentiendo sicut movens & agens, sed sicut quo patiens patitur: quod impossibile est esse diversum, secundum esse à patiente. Non est igitur anima sensibilis secundum esse diversa à corpore animato.

2. Præterea. Licet motus sit communis actus moventis, & moti, tamen alia operatio est facere motum, & recipere motum: unde & duo prædicamenta ponuntur *facere*, & *pati*. Si igitur in sentiendo anima sensitiva se habet ut agens, & corpus ut patiens; alia erit operatio animæ, & alia corporis. Anima igitur sensitiva habebit aliquam operationem propriam: habebit igitur & subsistentiam propriam. Non igitur des-

destructo corpore esse desinet: animæ igitur sensitivæ etiam irrationalium animalium erant immortales: quod quidem improbabile videtur, tamen à Platone opinione non discordat. Sed de hoc infra cap. lxxxii. erit locus querendi.

3. Amplius. Mobile non sortitur speciem à suo motore. Si igitur anima non conjungitur corpori nisi sicut motor mobili, corpus, & partes ejus non consequuntur speciem ab anima. Abeunte igitur anima, remanebit corpus, & partes ejusdem speciei. Hoc autem est manifeste falsum: nam caro, & os, & manus, & hujusmodi partes, post abscessum animæ non dicuntur nisi æquivoce, quum nulli harum partium propria operatio adsit, quæ speciem consequitur. Non igitur unitur anima corpore solum sicut motor mobili, vel sicut homo vestimento.

4. Adhuc. Mobile non habet esse per se, suum motorem, sed solum motum. Si igitur anima uniatu corpori solummodo ut motor, corpus movebitur quidem ab anima, sed non habebit esse per eam. Vivere autem est quoddam esse viventis. Non igitur corpus vivet per animam.

5. Item. Mobile neque generatur per applicationem motoris ad ipsum, neque per ejus separationem corrumpitur; quum non dependeat mobile à motore secundum esse, sed secundum moveri tantum. Si igitur anima uniatu corpori solum ut motor, sequetur quod in unione animæ & corporis non erit aliqua generatio, neque in separatione corruptio; & sic mors, quæ consistit in separatione animæ & corporis, non erit corruptio animalis; quod est manifeste falsum.

6. Præterea. Omne movens se ipsum, ita se habet quod in ipso est moveri, & non moveri, movere, & non movere. Sed anima secundum Platonis opinionem, X. de Repub. movet corpus sicut movens seipsum. Est ergo in potestate animæ movere corpus, & non movere. Si ergo non unitur ei nisi sicut motor mobili, erit in potestate animæ separari à corpore quum voluerit, & iterum uniri ei cum voluerit: quod patet esse falsum.

Quod autem ut propria forma anima corpori uniatu, sic probatur. Illud quo aliquid fit de potentia ente, actu ens, est & forma, & actus ipsius. Corpus autem per animam actu fit ens de potentia existente: vivere enim est esse viventis; semen autem ante animationem est vivens solum in potentia, per animam autem fit vivens actu. Est igitur anima forma corporis animati.

7. Amplius. Quia tam esse, quam operari non est solum formæ, neque solum materiæ, sed conjuncti; esse, & agere duobus attribuitur, quorum unum se habet ad alterum sicut forma ad materiam: dicimus enim, quod homo est sanus corpore, & sanitate, & quod est sciens scientia, & anima; quorum scientia est forma animæ scientis, & sanitas corporis sani. Vivere autem, & sentire attribuitur animæ, & corpori: dicimus enim vivere, & sentire anima & corpore, sed anima tamen, sicut principio vitæ, & sensus. Est igitur anima forma corporis.

8. Adhuc. Similiter se habet tota anima sensitiva ad totum corpus sicut pars ad partem. Pars autem ita se habet ad partem quod est forma, & actus ejus: vivus enim est forma, & actus oculi. Ergo anima est forma, & actus corporis.

CAPUT LVIII.

Quod nutritiva, sensitiva, & intellectiva non sunt in homine tres animæ.

I. Part. quest. lxxvi. art. 3.

Potest autem prædictis rationibus, secundum opinionem Platonis, in Timæo, & IV. & IX. de Repub. obviari, quantum ad præsentem intentionem pertinet. Ponit enim Plato, non esse eandem animam in nobis intellectivam, nutritivam, & sensitivam: unde etsi animal sensitiva sit forma corporis, non oportebit propter hoc dicere, quod aliqua intellectualis substantia forma corporis esse possit. Quod autem hoc sit impossibile, sic ostendendum est.

Quæ attribuntur alicui eidem, secundum diversas formas, prædicantur de se invicem per accidens: album enim dicitur esse musicum, per accidens, quia Socrati accidit albedo, & musica. Si igitur anima intellectiva, & sensitiva, & nutritiva sunt diversæ virtutes, aut formæ in nobis; ea quæ secundum has formas nobis conveniunt, de invicem prædicantur per accidens. Sed secundum animam intellectivam dicimur homines, secundum sensitivam animalia, secundum nutritivam viventia. Erit igitur hæc prædicatio per accidens, Homo est animal, vel Animal est vivum. Est autem per se talis prædicatio: nam homo secundum quod est homo, est animal; & animal, secundum quod est animal, est vivum. Est igitur aliquid ab eodem principio animal, homo & vivum.

Si autem dicatur, quod etiam prædictis animalibus diversis existentibus, non sequitur prædictas prædicaciones fore per accidens, eo quod animæ illæ ad invicem ordinem habent; hoc iterum removetur: Nam ordo sensitivi ad intellectivum, & nutritivi ad sensitivum, est sicut ordo potentia ad actum; nam intellectivum sensitivo, & sensitivum nutritivo posteriorius secundum generationem est; prius enim generatione fit animal quam homo. Si igitur iste ordo facit prædicaciones prædictas esse per se, hoc non erit secundum illum modum dicendi per se qui accipitur secundum formam, sed secundum illum qui accipitur secundum materiam, & subjectum, sicut dicitur superficies colorata. Hoc autem est impossibile: quia isto modo dicendi per se, id quod est formale, prædicatur per se de subjecto, ut quum dicimus, Superficies est alba, vel numerus est par. Et iterum hoc modo dicendi per se subjectum ponitur in diffinitione prædicati, sicut numerus in diffinitione partis; ibi autem è contrario accidit: non enim homo per se prædicatur de animali, sed è converso. Et iterum non ponitur subjectum in diffinitione prædicati, sed è converso. Non igitur prædictæ prædicaciones dicuntur per se, ratione dicti ordinis.

Præterea. Ab eodem aliquid habet esse, & unitatem: unum enim consequitur ad ens. Quum igitur à forma unaquæque res habeat esse, à forma etiam habebit unitatem. Si igitur in homine ponantur plures animæ sicut diversæ formæ, homo non erit unum ens, sed plura: nec ad unitatem hominis ordo formarum sufficere, quia esse unum secundum ordinem, non est esse unum simpliciter, cum unitas ordinis sit minima unitatum.

Item. Ad hæc redibit prædictum inconveniens, ut scilicet ex anima intellectiva, & corpore non fiat unum simpliciter, sed secundum accidens tantum: om-